

НАУКА И САВРЕМЕНИ УНИВЕРЗИТЕТ
ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ И КУЛТУРА

Библиотека
НАУЧНИ СКУПОВИ
IV ТОМ

Главни и одговорни уредник
Проф. др Бојана Димитријевић

Програмски одбор

Академик Слободан Грубачић, Српска академија наука и уметности, Србија
Prof. dr Marko Jesenšek, University of Maribor, Slovenia
Проф. др Ценка Иванова, Велико Трново, Бугарска
Dr Olesь Холод, Київський міжнародний університет, Україна
Prof. Uğur Ozcan, University of Istanbul, Turkey
Prof. Todd Oakley, Case Western Reserve University, Cleveland, Ohio, USA
Dr. Cristobal Pagan Canovas, University of Murcia, Spain
Проф. др Александра Вранеш, Универзитет у Београду, Србија
Проф. др Снежана Гудурић, Универзитет у Новом Саду, Србија
Проф. др Горан Максимовић, Универзитет у Нишу, Србија

Рецензенти

Проф. др Софија Милорадовић
Проф. др Михаљ Радан
Проф. др Ненад Крстић
Др Радмила Жугић
Проф. др Милица Живковић
Проф. др Татјана Пауновић
Проф. др Радмила Бодрич
Доц. др Жељка Бабић

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет

ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ И КУЛТУРА

Тематски зборник радова

Ниш, 2014.

(ПРЕ)МОДИФИКАЦИЈА ПРИДЕВА НЕГАТИВНЕ СЕМАНТИКЕ ЈАКИМ И ОСЛАБЉЕНИМ МОДИФИКАТОРИМА

Сажетак: У раду се испитују могућности модификације придева негативне семантике (*лош*, *несрећан*) ослабљеним модификатором *мало* и премодификатором *пре-*. На основу истраживања корпуса утврдили смо да премодификатор *пре-* може да се комбинује са придевима негативне семантике, иако би такве придевске фразе требало да буду блокиране због „идеје претераности“ коју овај модификатор носи. Корпус потврђује и примере са ослабљеним модификатором *мало* и придевом негативне семантике (*мало лош/несрећан*), иако такве конструкције нису у духу српског језика. Циљ нам је да испитамо зашто примери новијег датума дозвољавају овакву модификацију и да утврдимо да ли се разлог таквом стању може пронаћи у морфолошким, скаларним и фонолошким особинама придева и модификатора.

Кључне речи: јаки модификатори, ослабљени модификатори, придеви негативне семантике

1. Увод

У раду се испитују могућности модификације придева негативне семантике (*лош*, *несрећан*) ослабљеним модификатором *мало* и премодификатором *пре-*. Овакво истраживање спроводимо како бисмо испитали да ли у семантизму ових придева постоји нешто што блокира комбиновање са максималним квантификаторима и премодификаторима, или пак опсег јаког премодификатора (*пре-*) и ослабљеног модификатора (*мало*) утиче на то да се могу комбиновати и са придевима негативне семантике.³ Одлучили смо да горе наведено испитамо на придевима из *Асоцијативног речника*, јер на тај начин добијамо велики

¹ ivana.mit88@gmail.com

² manojlovic.nina@gmail.com

³ Термине *јаки* и *слаби* модификатори употребљавамо у зависности од тога како ови модификатори делују на степен придева који премодификују.

број придева негативне семантике не само у стимулусима, него и у реакцијама, што ће пружити добру основу за наше закључке. Наш корпус чине и примери из РСАНУ⁴, као и примери до којих смо дошли претрагом Корпуса савременог српског језика Математичког факултета у Београду и Гугл претрагом.

Истраживањем смо желели да покажемо да се премодификатор *пре-* може комбиновати и са неким придевима негативне семантике, супротно закључку датом у тексту Т. Ашић и В. Станојевића (Ашић и Станојевић, 2008: 6), који истичу да се овај модификатор са придевима негативне семантике не може употребити у улози остваривања идеје претераности, јер „негативне особине због своје а priori негативне конотације не улазе у овај процес“. Сматрамо да је и ово могуће, јер такве модификације доносе информацију о томе да је надвишена норма, било да је реч само о стандардној вредности, било да је реч о степену који је виши од стандардне вредности, када аргумент релевантну димензију поседује у довољној мери да би се могао модификовати придевом. У том случају, модификовани елемент има особину вишу од осталих и значење коме одговара опсег вредности виших од осталих у скупу, а не виших од максималне вредности, јер такву вредност није могуће досегнути. Циљ нам је да испитамо зашто неки примери из корпуса показују овакво стање, те и да дамо одговор на питање зашто не могу сви придеви негативне семантике имати дозвољену премодификацију или квантитативну модификацију.

2. Особине придева негативне семантике према скаларној теорији (кенеди и мекнели, 2005)

Да бисмо испитали какве су скаларне карактеристике придева негативне семантике, проверили смо како се ови придеви понашају када се комбинују са модификаторима *полу-*, *упола*, *напола*, који се, према скаларној теорији, користе као инструменти за представљање значења придева помоћу затворених скала. Овакво истраживање нам омогућава да довођењем у везу дистрибуционих карактеристика модификатора и придева испитамо скаларне карактеристике придева негативне семантике, што ће нам бити од користи за испитивање премодификације одговарајућих придева модификаторима *пре-* и *мало*. Према теорији Кенедија и Мекнели, 2005, пропорционални модификатори *упола*, *напола*, или модификација придева елементом *полу-* (у енглеском *half*) служе за идентификовање придева којима одговарају затворене скале. Наведени модификатори могу да стоје уз придев (G) само ако том придеву одговара скала са минималним и максималним вредностима, јер је тако могуће одредити средњу тачку на којој се налази степен модификованог придева (види формални приказ 1):

⁴ Скраћеницу РСАНУ употребљавамо за: *Речник српскохрватскога књижевног језика*, друго фототипско издање, Матица српска – Матица хрватска, Нови Сад – Загреб.

1. $[[\text{упола}]] = \lambda G \lambda x. \exists d [\text{diff}(\max(\text{SG}))(d) = \text{diff}(d)(\min(\text{SG})) \wedge G(d)(x)].$

Придеви у чијој је основи димензија која је мерљива и која има теличну интерпретацију (2) могу да се комбинују са елементом *полу-*, јер аргумент (у нашем случају *чаша*) представља квалију такву да је могуће одредити средњу тачку на којој се налази степен модификованог придева. Наведено није могуће са придевима негативне семантике (3), што би даље значило да таквим придевима одговара отворена скала.

2. *Чаша је полупуна, додај још вина.*

3. *#Тај човек је полузао, не можеш му веровати.*

Да бисмо утврдили да ли је наведена предикција тачна, ексцерпирани смо придеве из *Асоцијативног речника* (пример 4, *a-l*), а онда Гугл претрагом проверили да ли има таквих примера. Нисмо пронашли примере у којима су придеви употребљени са буквалном интерпретацијом, већ само оне који имају неку врсту померене интерпретације, које не узимамо за даљу анализу.

4. ⁵ *a)*полутужан*⁶, *б)*полуружан*, *в)полуцрн*⁷, *г)*полусиромашан*⁸, *д)*полуглуп*, *ђ)*полуслаб*, *е)*полујефтин*, *ж)*полулењ*, *з)*полустар*, *и)*полупрост*⁹, *ј)*полутаман*¹⁰, *к)*полумали*, *л)*полузак*.

Ово би даље значило да таквим придевима не одговара затворени пол скале, јер према импликацијама и особини структуре не могу да се комбинују са модификатором *полу*, наравно, онда када су употребљени у буквалном значењу, не у помереном. На основу запажања која нуди скаларна теорија, придевима негативне семантике одговара отворена скала, односно имају такво значење које се може представити помоћу отворених скала. Структура наведених придева је таква да се аргумент њима може квалификовати ако их поседује у степену који задовољава стандардну вредност или у сваком степену вишем од степена на коме је стандардна вредност, али који никако не може бити максимални степен. Да појаснимо ово на примеру антонимског пара *лош : добар*. Наведени придеви се могу компарирати у српском језику, што је јасан показатељ да њих аргумент не може поседовати у минималном и максималном степену, већ у различитим степенима. У том случају, било да се пореди особина коју један аргумент поседује у различитим контекстима (*лош професор: 1. лош као човек*

⁵ Придеве који се могу комбиновати са пропорционалним модификаторима, при чему немају буквално, већ померено значење, обележавамо звездицом, а у фусноти дајемо примере као потврду да је реч о помереној интерпретацији. Звездицом смо обележили и примере за које нисмо пронашли да се могу комбиновати са пропорционалним модификаторима.

⁶ Нема примера на српском, само на хрватском.

⁷ Пример за *полуцрн* идентификован је интернет претрагом: *Primeniti polucrn stil na tekst* (<http://www.onlinerecnik.com/recnik/engleski/srpski/bold>).

⁸ За *полусиромашан* два примера, али на хрватском.

⁹ „...kaze se da je takav element algebre poluprost“ (<http://147.91.68.190/Katedre/QMF/pdf/y2k.pdf>).

¹⁰ „Слабо, недовољно осветљен“ (РСАНУ 1990, s.v. полутаман).

и 2. *лош као стручњак*), било да се пореде особине двају аргумената (*Иван је гори стручњак од Јована*) (било како да се мери опсег вредности), значења придева типа *лош* : *добар*, ма ког да су пола, позитивног, или негативног, могу се исказати у различитим степенима.

Логично је да придеви негативне семантике не могу да се комбинују са модификаторима попут *полу-*, *упола*, *напола*, јер су у већини случајева апстрактног значења (у њиховој основи је апстрактна номинализација). Семантизам самог придева, у нашем случају релевантна апстрактна особина, блокира могућност комбиновања са парцијалним модификаторима. Примећену особину не можемо посматрати одвојено од особина степени таквих придева – њихов степен, па тек онда структура која одговара апстрактном семантизму блокирају или омогућавају комбиновање са квантификаторима и(ли) модификаторима било ког типа. На основу ових сазнања, у даље истраживање модификације и премодификације придева уводимо и тип номинализације као битан фактор, јер до блокиране дистрибуције, конкретно придева са негативним полом и модификатора *полу*, *упола* и *напола*, долази и због тога што ови придеви у већини случајева имају номинализацију која подразумева неку апстрактну особину.

3. *Пре-* као максимални премодификатор

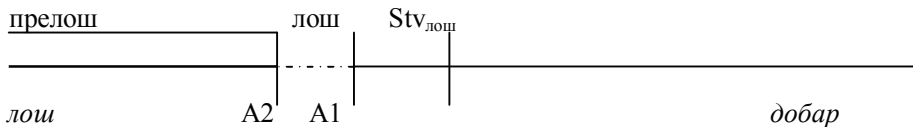
Проблематиком значења префикса *пре* и придева њиме префигираним бавили су се Стијовић, 1983; Митриновић, 1990; Клајн, 2002; Ашић и Станојевић, 2008. Рада Стијовић (1983: 103) издвојила је пет значења која може имати префикс *пре*: „прекомеран степен нечега као негативна одлика“, „појачавање негативног значења основног придева“, „прекомерност у позитивним особинама“, „апсолутна суперлативност, врло висок степен нечега“ и „куртозна суперлативност“. Т. Ашић и В. Станојевић (Ашић и Станојевић, 2008: 4) разликују два основна значења: „*пре* као максимализатор који сигнализира да је одређена особина у великој мери изражена (*предиван*, *пресрећан*, *претужан*, *преуморан*) и *пре* као маркер прекорачења изуса (*превелики*, *преузак*, *прегласан*) где му аугментативна функција одговара оној коју има кад модификује теличне глаголе“. Управо оваква дефиниција значења које може имати префикс *пре-* ограничава број придева који се њиме могу префигирати (према Ашић и Станојевић, 2008), и то за онај скуп придева који носе негативно значење. Међутим, то што имају негативно значење не мора да значи да су им вредности на скали омеђене конкретним опсезима. Како смо у претходном поглављу показали, придевима негативне семантике (овде мислимо само на придеве који нису префигирани префиксом *не*, о томе ће касније бити речи) одговарају отворене скале, (односно њихово значење се може представити помоћу отворених скала), што би даље значило да их аргумент може поседовати у различитим степенима, а не само у минималном и максималном (као што је случај са придевима чија је скаларна структура таква да се могу представити помоћу

затворених скала). Ово даље значи да могућност дистрибуције придева са модификаторима различитог типа не зависи само од особине степени придева (у смислу позитиван : негативан пол) него да зависи од особине номинализације која је у основи таквих придева. Ако је у основи антонимског пара номинализација која је флексибилна, онда придеви имају значење које је подложно тзв. кривљењу, односно особине степени таквих придева могу се кривити, што повећава њихове (морфо)синтаксичке могућности.

Главна наша предикција тиче се премодификације придева негативне семантике елементом *пре-*. Наиме, код таквих елемената, на нивоу дубинске структуре, можемо говорити о елипси, јер су придеви редуковане релативне реченице (Стевановић, 1986; Арсенијевић, 2005). Ово оправдава интерпретабилност модификације *прелош* (види 5), што дозвољава и дефиниција описног елемента *превише*: **превише** и **превише** прил. *преко сваке мере, претерано, одвише, превећ, сувише*.

5. пре _[онај који је превише лош] лош.

Овај премодификатор носи „идеју претераности“ и значење коме одговара опсег вредности виших од осталих у скупу, а не виших од максималне вредности, јер такву вредност није могуће досегнути. То би даље значило да он тако делује на степен придева да у односу на степен позитива (степен у коме аргумент поседује особину да би могао да се квалификује придевом *лош*, на скали ознака А1) тражи нову вредност (на скали ознака А2) у односу на коју изражава опсег који је већи од степена на коме се налази та друга вредност (види скалу 1).

Скала 1

Пре- са придевима негативне семантике има интензификаторску функцију, дакле функцију појачавања особине која је у основи, односно

„у случају придева *пре* се не може односити на неку промену, спацијалну или апстрактну већ једино на јачину испољености одређене особине. Наиме интензитет за разлику од промене онтолошки не мора да буде производ неког процеса. Напоменимо да се сам концепт интензитета такође може сматрати идејом која почива на спацијалном односу достизања односно прелажења задате границе“ (Ашић и Станојевић, 2008: 4).

У примерима о којима говоримо долази до превазилажења границе, али не максималне границе, јер придеви који се могу комбиновати са овим моди-

фикатором имају такву структуру да немају максималну вредност. У случају придева *лош*, *страшан*, *опак* и сл. префигирањем се остварује функција појачавања или интензификације, и то и семантички и прагматички гледано. Ако је нешто *прелоше*, односно *превише лоше*, онда му на скали одговара опсег вредности виших од сваке нове вредности која је на већем степену од степена на коме се налази аргумент када је модификован придевом *лош*. Са прагматичке стране, премодификацијом придева *прелош* имплицира се сваки нови контекст у коме за аргумент који је модификован овим модификатором важи да је *лошији* и од *оног који је лош*. Код придева, пак, који у основи имају особину која је димензионална, долази до семантичког јачања, али прагматичког слабљења. Како то објаснити? Код оних придева који у основи имају номинализацију која је по природи димензионална, односно која се односи на неку конкретну особину, премодификације имају улогу јачања вредности и кретања ка негативном полу (што важи за придеве типа *пренизак*, *преслаб* – односно димензионалне). У прагматичком смислу, до слабљења долази јер за придеве типа *преслаб* важи сваки онај контекст у коме је импликација да је аргумент који је њиме модификован слабији и од оног који је слаб истинита – на скали вредности њему одговара степен који је на вишој позицији од степена на коме се налази придев *слаб*, али у контексту у којем је употребљен имплицира се обрнуто.¹¹ Опет, не могу се ни сви придеви премодификовати овим префиксом, управо због фреквенности и лексикализације. Уколико је премодификовани придев био довољно фреквентан, дошло је до његове лексикализације (види примере 6–14). У другом случају, ниска фреквентност није иницирала лексикализацију, па се такве премодификације употребљавају са описним конструкцијама (*онај који је превише црн*, не *#прецрн*). У раду Т. Ашић и В. Станојевића (Ашић и Станојевић, 2008: 4) ово је објашњено у односу на семантичка ограничења самих придева, и утврђено шта повезује такве придеве, који имају значење максималности и прекорачења узуса.

6. *До јесени прошле године привредници су, као сада, нападали гувернера, али тада за <пренизак> курс (јак динар уби привреду)! Да нешто питам : курс од 76 динара за евро није био добар, Политика (16.12.2009.). Београд (Македонска 29) : Политика, 1904.*
7. *Отуда је бесмислено говорити како је курс „превисок“ или „<пренизак>“. У систему, какав смо изабрали, он је управо онолики колико га одређује тржиште...Политика (20.08.2006.). Београд (Македонска 29) : Политика, 1904.*
8. *Зар није водостај <пренизак> ? упита отац. Знају они, рекох. Имају ознаке, пловке, фењере, све што им је потребно. Возе Албахари, Давид. Јеванђеље по мом оцу.*
9. *А Луј француски одбио је Евгенија Савојског јер му је био <прени-*

¹¹ *Преслаб* у синтагми *преслаб сигнал* има значење слабљења – реч је о сигналу толико слабом да може доћи до његовог нестанка.

- зак> за војну службу. *Зар има вишег од принца Евгенија! Новаковић, Мирјана. Страх и његов слуга. Београд : Ревизион Публишинг, 1999.*
10. *Моја верзија би гласила „Престар за рокенрол, <преглуп> за џез“. Гледајући разне џез фестивале, тешим се да на њима наступају и гори од мене, мерено.... Београд (Македонска 29) : Политика, 1904.*
  11. *Ти то не разумеш, ти си <преглуп> за то'. И да ли се држава бринула о сиротињи? Хајзенберг, Вернер. Физика и метафизика. Београд : Нолит, 1972.*
  12. *<преслаб> чинилац у задовољењу принципа правде и права. Политика (08.03.2010.). Београд (Македонска 29) : Политика, 1904.*
  13. *Деца ће сваких годину упо дана да вам закукају да им је рачунар <преспор>, а ви треба да одете у радњу и купите нов. Роберт Меткалф је технолошки пионир, не тако познат Политика (12.09.2009.). Београд (Македонска 29) : Политика, 1904.*
  14. *...ускраћени они који не спадају у ту категорију, било да је процес овладавања знањем за њих <преспор> или пребрз. Ебит : бизнис и информационе технологије. [Београд] : Е-Пресс, 2002.*

У случају негираних придева не можемо бити сасвим искључиви и рећи да је „код оних придева чији антоними нису обележени посебним лексемама већ се граде додавањем негативне партикуле (*срећан-несрећан, поштен-непоштен, љубазан-нељубазан*) модификација префиксом *пре* могућа само код позитивног пола дате особине (*препоштен / *пренепоштен*)“ (Ашић и Станојевић, 2008: 4). РСАНУ даје потврду примера (види пример 15, а–л) и са негираним придевима и са придевима негативне семантике премодификованих овим интензификатором, али не са било којим негираним придевима.

15. а) **предосадан**, -дна, -дно сувише досадан. — Предосадни сте ми сви. Цес. А. (РСАНУ 907)
- б) **пређаволаст и пређаволаст**, -а, -о претерано, сувише ђаволаст. — Боље чедо и пређаволасто нег'богаљче и слепо. Радич. (РСАНУ 914)
- в) **прежалостан**, -сна, -сно превише жалостан. — Сами растанци бијаху прежалосни. Нех. (РМС 915) г) **презао**, -зла, -зло сувише зао. — Живјела једна жена, зла, презла. Л-К. (РСАНУ 917)
- д) **прекрвав и прекрвав**, -а, -о одвећ, сувише крвав; фиг. врло тежак, мучан, горак. — Лукић је понекад сматрао да је прескупа, прекрвава [та свадба]. Лал. (РСАНУ 933)
- ђ) **премастан**, -сна, -сно одвећ, сувише мастан; фиг. врло прост, простачки. — У нашој умјетној литератури нема ни трага оним масним и премасним голотињама какве народ зна избацивати код кола., на прелу. Матош (РСАНУ 946)
- е) **премучан**, -чна, -чно мучан, тешко подношљив у највећој мери. — Није пустила да Апологија сама поднесе напоре овог премучног и опасног путовања. Нех. (РСАНУ 952)

ж) **пренесретан**, -тна, -тно и **пренесрећан**, -ћна -ћно одвећ, превише несрећан. — *О све је то пренесрећно, преодвратно, преузалудно да се ту још шта говори. Цес. А. Сестра пренесретна јук носи и доноси натраг. Марет. (РСАНУ 955)*

з) **пренеугодан** и **пренеугодан**, -дна^ -дно одвећ, сувише неугодан, непријатан. — *За сада био му је пренеугодан онај сврбеж на врату. Ков. А. (РСАНУ 956)*

и) **преопак**, -а, -о сувише opak. — *И ко што дабар у ловиште своје . . . ходи, тако се звјерка преопака спружи на камен руб што око пијеска води. Комб. (РСАНУ 962)*

ј) **преохол**, -а, -о у великој мери охол. — *Твој отац је преохол. Ков. А (РСАНУ 964)*

к) **препрљав**, -з., -о много, одвећ прљав. — *Брже, могли би да се врате! Брзо! Али био је препрљав и зато неотпоран према том гласу. Дав. (РСАНУ 975)*

л) **престрашан**, -ина -ино превише, сувише страшан. — *Престрашани Кронов сине, та какву то изусту ријеч! М-И. (РСАНУ 993)*

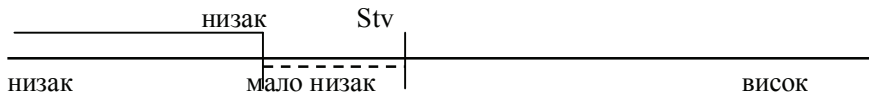
Како смо у ранијем раду објаснили (в. Митић, 2013, у штампи), немају сви негирани придеви значење негације, па самим тим ни степен такав да може бити само минималан или само максималан. Да ови придеви имају само значење негације, њима би, као и антонимима негативног поларитета којима одговара затворена скала, била блокирана дистрибуција са било којим максималним модификатором, интензификатором и премодификатором *пре-*. Наиме, код неких негираних придева, као што је и *несрећан* (види 15ж и 15з), долази до лексикализације, услед притиска језичке употребе, па је јача потреба за изражавањем опсега који одговара антониму, у односу на потребу за изражавањем читавег опсега негираног придева (в. Митић, 2013, у штампи). Одсуство стандардног опсега у структури оваквих придева, односно чињеница да је реч о контрарним, а не контрадикторним придевима, дакле оним са значењем супротности, а не негације, омогућава им комбиновање са квантификаторима различитог типа и премодификатором *пре-*. У том случају премодификатор *пре-* остварује исту функцију као и са антонимом позитивног или негативног поларитета – функцију надвишавања узуса или стандардне вредности, а не надвишавања максималне вредности.

Т. Ашић и В. Станојевић (в. Ашић и Станојевић, 2008) сматрају да могућност комбиновања са префиксом *пре-* може да зависи од семантичких компоненти самог придева и именице коју модификује, као и од прагматичких, које нису лексички енкодиране већ се изводе из нашег знања. Тако је њихова хипотеза да се идеја претераности „генерише захваљујући концептуалном везивању за телеолошке квалије (које, подсетимо, именују сврху ентитета) на које се дате особине односе“ (Ашић и Станојевић, 2008: 7). Придеви негативне поларности, које смо анализирали, у основи имају апстрактну особину која се

исто понаша без обзира на то да ли се њоме квалификује ентитет једног или другог типа, па се идеја претераности генерише захваљујући особини степена модификованог придева и релевантне номинализације (димензије) која му је у основи.

4. Мало као ослабљени модификатор

Придевске фразе са ослабљеним модификатором *мало* имају значење у *малој мери*, односно, формално-семантички гледано, такво значење да му одговара опсег између степена на коме је стандардна вредност придева и степена у коме аргумент поседује дату особину (види скалу 2).

Скала 2

Придевским фразама које садрже ослабљени модификатор *мало* одговара описна конструкција *не тако / толико + придев, не тако / толико као*, с обзиром на то да ови модификатори могу да се комбинују и са придевима у компаративу. И ексцерпирани примери са наведеним типом фраза (16–24) јасан су показатељ да дистрибуција не зависи од типа поларитета придева, односно од типа номинализације која је у основи, већ од особине степени придева и саме структуре придева. Кад кажемо структура, мислимо на особину усмерења таквих придева, флексибилност опсега, па и могућности да аргумент особину која се њима изражава поседује у различитим степенима – и то тако да се на сваку вредност може додати нека нова вредност, а не да само има максималан или минималан степен. Потоње се у ствари доводи у везу са номинализацијом која је у основи једног антонимског пара придева.

16. *Целим својим током је озидан опеком и углавном је канал којим вода тече нешто <мало нижи од просечне људске висине. Новаковић Мирјана. Страх и његов слуга. 1-31.*
17. *Његова вредност је нешто <мало мања од једног сантима (сто двадесет кориа за један франак; плата једнога „носача“ на дан је двеста четрдесет кориа; једна кокош сто педесет; једна жена млада и лепа око четири хиљаде кориа што није ни 350 франака). Цена кориа ипак није свуда једнака. Петровић Растко, Африка: Нолит, Београд 821.163 41-99*
18. *Видимо само да није баш млада и да има <мало криве ноге. У руци носи неку торбицу. Германац, кад она приђе, устане, загри је и обоје се вуку у шумицу. Драгослав Михаиловић, Кад су цветале тикве.*

19. *Ако имате <мало старији рачунар и ако ваш број телефона не> почиње са тројком, што је случај са већином Београђана, проћи ће читава вечност док се са екрана. Ебит: бизнис и информационе технологије; Е-пресс, 2002.*
20. *А Пећ, направих оно што сам замишљао: нож од српа. И дугачак, и оштра врха, и са зупцима. Па <мало> и крив. Али не дођоше оне суботе, но данас. И опет жена издаде! Ја сам чуо, чим сам из 24. Николић, Данило. Цигански нож. у: Антологија српских приповедача XIX и XX века; Београд : Филип Вишњић, 1999. (приредио Мирослав Јосић Вишњић).*
21. *Очекујете ли најбоље, а деси се нешто сасвим <мало> лошије, изгледаће вам ужасно. - Да ? - А Срби су после Турака очекивали најбоље. - И разочарали Новаковић, Мирјана. Страх и његов слуга. Београд, 1999.*
22. *Како ви мислите, драги господин Јоксима, о овоме : да је родна земља понекад <мало> крива за судбине својих добрих синова... Секулић, Исидора. Кроника паланачког гробља. Антологија српске књижевности, Учитељски факултет.*
23. *...порављати већ после неколико дана од свега што је преживео и две недеље касније, још увек блед и <мало слаб>, изјавио је да је спреман за посао. Пр Поповић, Мирослав. Судбине. Београд : Дерета, 1994.*
24. *Он не доврши: Фердишченко му брзо подметну столицу, а генерал, <мало слаб> на ногама после ручка, просто се сручи или, боље рећи, тресну на столицу, али га то, иначе... Достојевски, Фјодор Михајлович. Идиот (електронска верзија).*

На основу ексцерпираних примера са ослабљеним модификатором *мало* приметили смо да и у случају ових придевских фраза лексикализација и фреквентност имају утицај на интерпретабилност премодификованих придева, као и да сама чињеница да има и примера у којима су премодификовани придеви додатно модификовани ослабљеним модификатором *мало* иде у прилог нашој тези о интерпретабилности придева префигираних префиксом *пре-*. Фреквентност је и у овом случају у директној вези са елипсом која је видљива на нивоу дубинске структуре.

5. Закључак

На основу претходних запажања и ранијег истраживања аутора овог текста (в. Митић, 2012) можемо рећи да дистрибуција придева са модификаторима не зависи само од особине степени придева (позитиван : негативан пол), него и од типа номинализације која је у основи једног антонимског пара, а која директно утиче на скаларне особине степени придева. Морфосинтаксичке

могућности придева као што су компарација или дистрибуција са модификаторима зависе и од тога да ли је у основи антонимског пара конкретна (*мали: величина, висина*) или апстрактна номинализација (*лош: особина*), да ли је реч о номинализацији која је у основи димензионална (*мали: величина*), да ли је у основи номинализације таква особина да је степен придева флексибилан (*сув: сувоћа, сувљи*) и да се може кривити.

Као круцијални фактори који утичу на интерпретабилност премодификација (*прелош, пренесрећан*) намећу се лексикализација и фреквентност, која је у директној вези са елипсом видљивом на нивоу дубинске структуре. Могућност да оно што је подведено под елипсу буде интерпретабилно показатељ је да готово сви типови придева могу да се модификују на овај начин, с тим што су у једном случају (*пре+придев*) довољно фреквентни и лексикализовани, па је описна конструкција *онај који је превише* само у дубинској структури, а у другом, мање фреквентни и нису лексикализовани, па се употребљавају као описне конструкције. И на крају, ово истраживање јасан је показатељ да могућност дистрибуције придева са квантификаторима, модификаторима, интензификаторима и премодификаторима зависи од особина степени придева, номинализације која је у основи антонимског пара и структуре синтаксичких јединица које са њима комбинују, а не само од семантизма придева, односно типа поларности који им је у основи.

Литература

- Arsenijević, B. (2005). Negative concord in Serbo-Croat Aps. *Snippets, Issue 10*, Доступно на: <http://www.ledonline.it/snippets/allegati/snippets10001.pdf>. [20. 12. 2011]
- Ашић Т. и В. Станојевић. (2008). Мој брат је проверан – семантичка и прагматичка анализа придевског префикса 'пре' у српском језику и његови преводни еквиваленти у француском. Зборник радова са научног скупа Српски језик, књижевност, уметност одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, 31. 10. 2008 – 1. 11. 2008, 289–303.
- Грицкат, И. (1962). Прилози и њихов однос према придевима и придевским значењима. *Наш језик, књ. 11, свеска 3–4*, 69–80.
- Митић, И. (2012). *Скаларност и поларност код придева у српском језику*. Ниш: Филозофски факултет. Необјављени мастер рад.
- Митић, И. (2013). Негирани придеви и негативно значење у српском језику. Зборник радова са петог научног скупа младих филолога Србије одржаног 30. марта 2013. године, у штампи.
- Митриновић, В. (1990). *Пољски глаголски префикс „пре“ и његови српскохрватски еквиваленти „пре/про“*. Београд: Научна књига.
- Клајн, И. (2002). *Творба речи у савременом српском језику*, књига 1. Београд: Завод за уџбенике.
- Ковачевић, М. (2003). *Граматичке и стилистичке теме*. Бањалука: Књижевна задруга.

- Kennedy, C. and L. McNally. (2005). Scale structure, degree modification, and the semantics of gradable predicates, *Language 81*, Доступно на: http://www.upf.edu/pdi/louise-mcnally/_pdf/publications/kennedymcnally.pdf [30. 6. 2012]
- Стевановић, М. (1986). *Савремени српскохрватски језик, (граматички системи и књижевнојезичка норма)*. Београд: Научна књига.
- Стијовић, Р. (1983). *Префиксација придева у српскохрватском књижевном језику*. Нови Сад: Матица српска.
- Ристић, С. (1990). *Начински прилози у савременом српскохрватском књижевном језику, лексичко-граматички приступ*. Београд: Библиотека јужнословенског филолога.
- Ристић, С. (2012). *О речима у српском језику*. Београд: Монографије Института за српски језик САНУ.

Извори

- Асоцијативни речник српског језика (први део; од стимуланса ка реакцији)*. Предраг Пипер, Рајна Драгићевић, Марија Стефановић. Београд: Београдска књига, Службени лист СЦГ, Филолошки факултет у Београду, 2005.
- Речник српскохрватскога књижевног језика*, друго фототипско издање, Матица српска – Матица хрватска, Нови Сад – Загреб, 1990.
- Корпус савременог српског језика Математичког факултета у Београду

Ivana Z. Mitić, Nina Ž. Manojlović

MODIFICATION OF ADJECTIVES WITH NEGATIVE SEMANTICS WITH STRONG AND WEAK MODIFIERS

Summary: In this paper we examine the possibility of modification of adjectives with negative semantics with weak modifier *a little* and modifier *pre-*. Based on our corpus analysis we have determined that modifier *pre-* can be combined with adjectives with negative semantics, even though such adjective phrases should be blocked due to the „idea of excessiveness“ that this modifies carries. Corpus also confirms examples with weak modifier *a little* and adjectives with negative semantics, even though such constructions are not natural in Serbian language. Our goal is to examine why only examples of recent date demonstrate this state, and to determine whether the reason for this can be found in morphological, scalar and phonological properties of adjectives and modifiers.

НАУКА И САВРЕМЕНИ УНИВЕРЗИТЕТ
ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ И КУЛТУРА

Тематски зборник радова

Том IV

Издавач

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
УНИВЕРЗИТЕТА У НИШУ

За издавача

Проф. др Горан Максимовић, декан

Лектура

Марија Шапић

Корице

Дарко Јовановић

Прелом

Милан Д. Ранђеловић

Формат

17 x 24 cm

Штампа

SCERO PRINT

Тираж

200

Ниш, 2014.

ISBN 978-86-7379-349-8

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

